

Självständigt arbete, 15 hp

Att upptäcka grammatiska avvikelser i genus

En experimentell studie om skillnaderna mellan första- och andraspråkstales känslighet för genusavvikelser

Författare: Orsi Mild

Handledare: Annika Andersson

Examinator: Päivi Juvonen

Termin: VT2023

Ämne: Svenska som andraspråk

Nivå: Grundnivå

Kurskod: 2SS10E

Titel på engelska: Detecting grammatical deviations in gender. An experimental study on the differences between first and second language speakers' sensitivity to gender deviations

Sammandrag

Syftet med den här kvantitativa studien är att få reda på om det finns skillnader mellan personer som har svenska som förstaspråk och svenska som andraspråk vad det gäller att upptäcka avvikelser i genuskongruens, specifikt med *en/ett* och *sin/sitt*. Totalt sex deltagare (tre med svenska som andraspråk) deltog i denna småskaliga experimentella undersökning. Som förväntat visade det sig att de som har svenska som andraspråk har generellt svårare att upptäcka avvikelser i genus med ett undantag. Det reflexiva possessiva pronomenet *sitt* utmärkte sig genom att andraspråkstalare la märke till avvikelserna kring just detta pronomen i hög grad. Trots att detta var en småskalig studie och det därför är svårt att veta om resultaten går att generalisera till större grupper visades att exponering till språket och inlärningsåldern hade betydelse för den receptiva språkfärdigheten. På detta vis replikerades resultatet från tidigare studier.

Nyckelord

andraspråk, förstaspråk, genuskongruens, transfer, exponering, inlärningsålder

Innehåll

1. Inledning	3
2. Syfte och frågeställning	4
2.1 Frågeställningar	5
2.2 Hypotes	5
3. Teoretisk bakgrund	6
3.1 Modersmål, förstaspråk och andraspråk	6
3.2 Interimspråk och transfer	6
3.3 Exponering och ålder	7
3.4 Svenska språkets genus	8
4. Tidigare forskning	9
5. Metod och material	10
5.1 Val av undersökningsmetod	10
5.2 Urval och avgränsningar	11
5.3 Deltagare	11
5.4 Insamlingsmetod	12
5.5 Genomförande	13
5.6 Bearbetning av material och analysmetod	13
5.7 Forskningsetiska aspekter	14
5.8 Reliabilitet och validitet	14
6. Analys och resultat	15
6.1 Resultat från frågeformulär	15
6.2 Resultat och analys av kongruensfelen	16
7. Diskussion	19
7.1. Metoddiskussion	20
7.2 Resultatdiskussion	21
7.3 Slutsatser	22
7.4 Vidare forskning	22
Referenser	23
Bilagor	
Bilaga A: Informationsbrevet	
Bilaga B Samtyckesblanketten	
Bilaga C Frågeformuläret	

1. Inledning

Ett förstaspråk (modersmål) är det eller de första språk man lär sig medan andraspråk är de språk man lär sig när man redan har färdigheter i ett språk (Abrahamsson, 2009). Det finns betydande skillnader mellan att lära sig ett förstaspråk och ett andraspråk. Relationen mellan förstaspråksinläring och andraspråksinläring har forskats om sedan tidigt 1900-tal, men synsätten har förändrats avsevärt under åren. Enligt det behavioristiska perspektivet ansågs förstaspråket vara ett hinder i andraspråksinläringen. Behavioristerna menade att förstaspråket tar för mycket plats i hjärnan och därmed skulle det vara svårare att ägna sig åt andraspråkets språkliga struktur (Abrahamsson, 2009). Senare forskning har i stället visat att förstaspråket är en tillgång i samband med inläring av andraspråk, men andraspråkstalare uppfattar språket på ett annat sätt än förstaspråksstalare (Abrahamsson, 2009). Förstaspråket kan vara till hjälp i andraspråksinläringen, i synnerhet vad det gäller lärandet av olika grammatiska fenomen (Yadav, 2014). Förstaspråket är en sorts verktyg i andraspråksinläringen eftersom metakognitiva kunskaper om förstaspråket, dess struktur samt begrepp om själva språket gör att man lättare kan koppla andraspråket till de inlärd språkliga företeelserna (Yadav, 2014).

Nyare forskning har visat att en avgörande faktor i andraspråksinläringens effektivitet är åldern då man börjar lära sig ett språk. Begreppet inlärningsålder förkortas AoA som kommer från engelskan (Birdsong, 2018). Man gör sig bekant med förstaspråket redan innan man börjar prata medan andraspråkstalare börjar med inläringen av ett nytt språk senare (Abrahamsson, 2009). I diskussionen kring avgörande faktorer för andraspråksinläringens effektivitet är exponering som innebär hur länge och hur "massivt" man utsätts för andraspråket (Abrahamsson, 2009). Både AoA och exponering ser olika ut om man jämför första- och andraspråkstalare men det kan också se olika ut hos olika andraspråkstalare.

En del andraspråksforskning fokuserar på uppmärksammandet av grammatiska avvikelser (Abrahamsson, 2009; Kaan, 2014; Navracsics, 2017). Bland annat har man undersökt vilka språkliga fenomen som kan kopplas till transfer, men även till vilken erfarenhet och färdighetsnivå man har i sitt andraspråk (Kaan, 2014). Transfer innebär påverkan mellan första- och andraspråket gällande de grundläggande språkliga associationerna (Abrahamsson & Bergman, 2005). Det finns forskning där man använder sig av reaktionstiden av uppmärksammandet av språkliga avvikelser för att upptäcka och förstå om det finns skillnader mellan andraspråkstalare och förstaspråkstalare. I några av

dessas studier har man uppmätt att andraspråkstalare tar längre tid på sig än förstaspråkstalare vad det gäller att upptäcka avvikelserna så som exempelvis lexikala avvikelser än (Plonsky, Marsden, & Thomson, 2018; Pliatsikas & Marinis, 2012). Mycket av denna forskning har fokuserat på språk som engelska och det finns inte så mycket forskning om att undersöka grammatiska avvikelser mellan de som har svenska som första- och andraspråk. Specifikt är kongruens, som är ett karakteristiskt kännetecken i det svenska språket, underbeforskat.

Denna studie har som syfte att med hjälp av experimentella manipulationer jämföra andraspråkstalets och förstaspråkstalets bearbetning av svenska med fokus på grammatiska avvikelser i samband med genuskongruens. Resultaten från denna studie skulle vara givande då man kan utröna om det finns skillnader i andelen avvikelser som första- och andraspråkstalare upptäcker och om det skiljer sig beroende på typen av ordklass (reflexiva possessiva pronomen *sin/sitt* eller obestämd artikel *en/ett*) som används och/eller dess genus (*utrum* versus *neutrum*) där utrum har högre frekvens än neutrum. Resultatet av studien skulle kunna leda till att man får en bättre förståelse för språkinläringen, specifikt om andraspråkstalaren lägger märke till avvikelsen eller inte. Hypotesen beskrivs mer detaljerat nedan, men huvudtanken är att det kommer att finnas skillnader i upptäckandet av grammatiska avvikelser mellan förstaspråkstalare och andraspråkstalare och att denna skillnad kan kopplas till exponeringen.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att få en bättre förståelse för språkinläring, i synnerhet undersöka vilka faktorer som kan påverka den receptiva språkfärdigheten. Studien baseras på en undersökning om hur förstaspråkstalare och andraspråkstalare i svenska lägger märke till avvikelser i genuskongruens i talad svenska. Med hjälp av manipulerade Pingu-filmer genomförs en kvantitativ undersökning, där fokus ligger på att jämföra frekvensen mellan de olika gruppernas uppmärksammande av avvikelser. Studien bygger på en kvantitativ undersökning då dessa feligenkänningar registreras och tolkas, samt ett frågeformulär, då man med hjälp av deltagarnas egna åsikter och upplevelser kan analysera den kvantitativa undersökningens resultat på ett djupare plan.

2.1 Frågeställningar

1. Kommer avvikelser i det grammatiska genuset *en/ett* upptäckas oftare än avvikelser i *sin/sitt*?
2. Finns det skillnader i uppmärksammandet av avvikelser mellan förstaspråkstalare och andraspråkstalare?
3. Finns det skillnader i uppmärksammandet inom gruppen av andraspråkstalare?

2.2 Hypotes

Med hjälp av programmet PsychoPy och manipulerade korta filmer blir deltagarna i studien ombedda att upptäcka grammatiska avvikelser i talad svenska. Enligt instruktionerna trycker de på mellanrumstangenten varje gång de uppmärksammar en avvikelse. I filmerna finns tre olika sorters avvikelser: förlängda pauser, lexikala och grammatiska avvikelser (i form av kongruensavvikelser). Fokus i denna studie ligger på de obestämda artiklarna *en/ett* och de reflexiva possessiva pronomena *sin/sitt* men deltagarna kan även upptäcka de andra avvikelserna, som i föreliggande studie behandlas som "fillers". På det viset blir deltagarna blinda för vilken avvikelse just den här studien har som fokusområde. Deltagarna består dels av individer som har svenska som förstaspråk och dels av individer som har svenska som andraspråk. Hypoteserna är följande:

1. Avvikelser i de obestämda artiklarna *en/ett* kommer att upptäckas oftare än avvikelser i de reflexiva possessiva pronomenerna *sin/sitt*.
2. Det kommer att finnas skillnader i andel uppmärksammande av grammatiska avvikelser
  - a) mellan deltagare som har svenska som förstaspråk och deltagare som har svenska som andraspråk.
  - b) och inom gruppen av andraspråkstalare.

Anledningen till att deltagarna förväntas upptäcka avvikelserna i det grammatiska genuset *en/ett* oftare än *sin/sitt* är att den obestämda artikeln förekommer mer frekvent i språket i jämförelse med de reflexiva possessiva pronomina. Att det troligtvis finns skillnader i uppmärksammandet av avvikelserna mellan grupperna av deltagare (som har svenska som förstaspråk och andraspråkstalare) men även inom gruppen av andraspråkstalare skulle kunna förklaras med inlärningsålder och längden av exponering för språket. Detta kan summeras som att andelen avvikelser som uppmärksammas kan

härledas till deltagarnas förstaspråk (om det finns genus i deras förstaspråk), ålder vid inläringen av språket och längden av exponering för språket, men även svenska språkets karakteristiska drag, såsom frekvensen av den obestämda artikeln och reflexiva possessiva pronomen.

3. Teoretisk bakgrund

I detta kapitel behandlas den teoretiska bakgrunden. Efter en kort beskrivning av studiens teoretiska perspektiv kommer ett kort avsnitt som beskriver modersmål, förstaspråk och andraspråk. Avsnittet efterföljs av en kontrastiv analys av förstaspråket och andraspråket samt betydelsen av transfer. Sedan kommer temat frekvens och frekvensinformation att behandlas. Avsnittet avslutas med bakgrund kring svenska språkets genus.

3.1 Modersmål, förstaspråk och andraspråk

Förstaspråk är en synonym för modersmål och det är det språket man lär sig först (Abrahamsson, 2009). Andraspråket lär man sig när ett förstaspråk är väletablerat (Lindberg, 2008) och det händer oftast senare i livet (De Cat, 2020). Man brukar prata om etableringen redan vid 3–4 års ålder men man kan också lära sig ett andraspråk ännu senare, exempelvis när man har flyttat till ett annat land som vuxen. Andraspråksinläringen innebär också annorlunda psykologiska och språkliga förutsättningar än när man lär sig sitt förstaspråk (Ekerot, 2011) och de här förutsättningarna i kombination med inlärningsålder och exponering är viktiga faktorer i andraspråksinläringen (Abrahamsson, 2009; Kaan, 2014).

3.2 Interimspråk och transfer

I mitten av 1900-talet började man forska med kontrastiv analys. Man jämförde förstaspråk med andraspråk och man menade att förstaspråket påverkade individen när denne lärde sig sitt andraspråk. Abrahamsson (2009) menar dock att överföringen av förstaspråket inte har lika stor och klar påverkan som man tidigare trott. Det var anledningen till att en ny teori föddes, nämligen interimspråksteorin, en teori som blev mer relevant än kontrastiv analys, eftersom inläraren ansågs vara en aktiv del av inläringen.

Enligt interimspråksteorin kan inläraren göra språkliga fel, vilka inte bör ses som avvikelser utan en möjlig variant av målspråket. Målet med språkinläringen är att inläraren kommer närmare och närmare målspråkets språkstruktur och språkregler

(Abrahamsson & Bergman, 2005). Interimspråket karakteriseras av förenklingar och övergeneraliseringar. Förenklingar är när man till exempel inte använder sig av ändelser utan man använder grundformen för allt. Att övergeneralisera är när man har lärt sig en regel och använder den även när det inte behövs som till exempel att säga *gådde* i stället för *gick* (Nitsler, 2012).

Avvikelser som uppstår på grund av inflytandet av förstaspråket kallas för transfer (Abrahamsson & Bergman, 2005). När överföringar av olika grammatiska element stämmer överens med målspråket pratar man om positiv transfer medan en negativ transfer innebär en negativ påverkan av förstaspråket (Gass, 1979). Positiv transfer kan underlätta förståelsen av målspråkets grammatiska struktur (Ringbom, 1987). Ett exempel på detta är att det är lättare att lära sig genus om man har genus i förstaspråket, men det kan bli negativt om genusen inte överlappar. Genus kan se olika ut i olika språk. I vissa språk existerar genus inte alls men det kan också finnas skillnader mellan språk som använder genusformer. Ett exempel är franska där man har två genusformer, precis som i svenska men det innebär inte att de här överlappar varandra per automatik (Andersson, 2011).

3.3 Exponering och ålder

Förstaspråkstalare exponeras för språket långt innan de börjar prata (Abrahamsson, 2009) och den här tidiga och intensiva exponeringen sker på ett naturligt sätt. Det sker inte bara i hemmet utan också i flera andra sammanhang (till exempel på förskolan, lekplatsen eller i affären). Andraspråkstalare delar sin exponering mellan sina språk (Kaan, 2014). Det innebär också att andraspråkstalare lagrar information i en mer ojämn takt (Kaan, 2014). Skillnaden i kvantiteten av exponering mellan en första- och andraspråkstalare påverkar talarens färdigheter (Kaan, 2014). Miljön generellt är en viktig faktor vad det gäller frekvens eftersom det bestämmer hur ofta talaren exponeras för vissa ord eller grammatiska fenomen (Kaan, 2014). Den intensiva exponeringen gör nämligen att man kan ha hört vissa grammatiska kategorier oftare och i flera olika sammanhang, vilket också påverkar färdigheterna.

Enligt några forskare har exponering betydligt större betydelse än själva åldern vid första exponeringen (Abrahamsson, 2009). Om man exponeras intensivt för det nya språket, vilket oftast innebär att inläraren inte bara använder språket i klassrumssituationer utan i flera olika sammanhang, då blir inlärningen mer naturlig och

effektiv (Abrahamsson, 2009). Om intensiteten av exponering är mycket hög då kan man lära sig ett andraspråk på en hög nivå, även vid vuxen ålder. Talang, bra fokus och hög motivation är bidragande faktorer i andraspråksinläringen (Hyltenstam & Abrahamsson, 2003). Sambandet mellan tidig exponering för andraspråk och ett positivt resultat i språkinläringen (Abrahamsson, 2009; Hyltenstam & Abrahamsson, 2003; Morgan-Short, 2012), kallas för inlärningsålder (AoA) (Birdsong, 2018; Hyltenstam & Abrahamsson, 2003). Begreppet syftar på åldern då andraspråksinläringen påbörjas, vilket oftast kan förknippas med exempelvis migration (Esser, 2008; Abrahamsson, 2009). Sammanfattningsvis kan man säga att antal år av exponering har mer betydelse än själva åldern då man började lära sig sitt andraspråk (Hyltenstam & Abrahamsson, 2003).

3.4 Svenska språkets genus

Svenska är ett germanskt språk med två genus, utrum (en-ord) och neutrum (ett-ord) där det första är mer frekvent (Andersson, 2011). Det finns studier där genusfrågan problematiseras och det beskrivs att det inte är så lätt att räkna ihop antal genus i det svenska språket. Anledningen till detta är att genus kan ha semantiska drag också (Stroh-Wollin, 2006).

Svenskans genus kan beskrivas ur två, varandra oberoende perspektiv: ur ett grammatiskt perspektiv (utrum och neutrum) samt ur ett semantiskt (maskulinum, femininum samt inanimatum) (Stroh-Wollin, 2006). Corbett-metoden, som härstammar från en omfattande analys på drygt 200 språks genussystem, bevisar att man inte kan analysera och beskriva genus enligt de här varandra oberoende perspektiven (Stroh-Wollin, 2006), eftersom svenskans förra semantiska uppdelning inte är lika markant. Könsneutrala substantiv (som till exempel syssling, syskon, kusin, brylling) saknar semantiskt genus (femininum eller maskulinum). Svenskans obestämda artikel *en* och *ett* (eller svenskans possessiva pronomen) kan inte direkt kopplas till det semantiska genuset vilket är mycket ovanligt bland de indoeuropeiska språken. De reflexiva possessiva pronomen, *sin* och *sitt*, som syftar tillbaka till subjektet, är också speciella och de existerar endast i de nordiska språken men inte i de resterande germanska språken. Det är viktigt att notera att det dock finns språk som kan uttrycka svenskans reflexiva possessiva pronomen men i i andra språk används uttrycket på ett annat sätt (Tingsell, 2007).

4. Tidigare forskning

Forskningen om svenska som andraspråk har utvecklats dynamiskt under de senaste årtiondena och den ökade invandringen var en betydande anledning till att fokus riktades mot svenska som andraspråk (Abrahamsson, 2009; Hammarberg, 2013). Det finns mycket forskning kring vad som påverkar andraspråksinlärning speciellt när det kommer till grammatik (Abrahamsson, 2009; Hammarberg, 2013; Kaan, 2014). Redan på 1950-talet började man forska om sambandet mellan ålder och språkinlärning då man kunde se att ju yngre patienter var desto lättare hade hen att återhämta sig efter vissa sjukdomar, som afasi. Fenomenet förklarades med hjälp av hjärnans plasticitet (Birdsong, 2018). Hjärnans plasticitet anses fortfarande vara en viktig faktor i språkinlärningen (Birdsong, 2018; Hyltenstam & Abrahamsson, 2003).

Språkinlärningen beskrivs av många forskare som en komplex process som påverkas av många olika faktorer (Abrahamsson, 2009; Hyltenstam & Abrahamsson, 2003; Kaan, 2014; Morgan-Short, 2012). För flera årtionden sedan började man prata om vikten av negativ transfer (interferens). Enligt Hammarberg (2013) var det Weinreich som uppmärksammade fenomenet interferens genom att beskriva att det primära språkets regler och grammatiska mönster påverkar andraspråkets språkregler (Hammarberg, 2013). Även om inlärningen av ett andraspråk påverkas av relationen mellan förstaspråket och andraspråket påverkas inlärningen också av individen. Tidigare forskning har till exempel visat att inlärningsförmågan kan vara mycket varierande och individuell, men även biologiska faktorer, ålder, motivation och kapital (till exempel sociala eller kulturella enligt Bourdieu, refererat i Boardy, 1998) har betydande påverkan på inlärningen (Carlsson, 2013; Kaan, 2014).

Navracsics (2007) har forskat om kodväxlingen (att gå mellan förstaspråket och andraspråket) genom att titta på upprepningar och analysera avvikelser i språkproduktionen. Navracsics (2007) undersökte 22 flerspråkiga personer för att analysera avvikelser i genusanvändningen. Samtliga deltagare hade ett starkt och stabilt förstaspråk och hade inga svårigheter med att lära sig ett andraspråk. Deltagarna fick skapa egna berättelser på båda språken efter att de hade tittat på en bildserie. Studien visade att de deltagare som endast hade ett genus i sitt förstaspråk gjorde fler fel på genuskonstruktionerna på andraspråket än de deltagare som hade två genus även i förstaspråket. Man skulle därför kunna förvänta sig att individer med ett förstaspråk med

genus skulle lägga märke till fler genusavvikelser i ett andraspråk än de vars förstaspråk inte har genus (Navracsics, 2007).

En explorativ kvantitativ studie undersöker hur andraspråkstalare lägger märke till avvikelserna i obestämda artiklar *en/ett* och i reflexiva possessiva pronomen *sin/sitt* (Hägertorp & Sunesson Hansson, 2022). Resultatet av denna studie var att deltagarna la märke till de här orden *en/ett* och *sin/sitt* på olika sätt där det reflexiva possessiva pronomenet *sitt* utmärkte sig eftersom det uppmärksammades mest.

5. Metod och material

I detta kapitel presenteras tillvägagångssättet av studien. I det första avsnittet finns en motivering till metodvalet som efterföljs av det andra avsnittet med urval och avgränsningar. I det tredje avsnittet beskrivs relevanta aspekter av undersökningspersonerna beaktande konfidentialiteten. Dessutom beskrivs undersökningsmaterialet. Därefter kommer ett avsnitt om insamlingsmetoden, genomförandet samt bearbetningen av materialet. De två sista avsnitten behandlar forskningsetiska principer samt reliabilitet och validitet.

5.1 Val av undersökningsmetod

Studiens syfte besvaras med hjälp av en kvantitativ metod (Denscombe, 2018). Den här studiens syfte är att undersöka om det finns skillnader i första- och andraspråkstalets färdighet och om den skiljer sig med genus eller form. För att kunna besvara den andra forskningsfrågan som handlar om eventuella skillnader i uppmärksammandet av avvikelser mellan förstaspråkstalare och andraspråkstalare användes en kvantitativ ansats. Mer specifikt användes ett program som mäter deltagarnas knapptryck men deltagarna fick också besvara frågor om sina språkkunskaper. Reaktionstiden användes för att bestämma vilka knapptryck som skulle räknas som en träff och ingå i dataanalysen och vilka som skulle räknas som en miss och då inte vara inkluderade i analysen. Det var 2000 ms efter avvikelsen som gränsen gick. Deltagarna informerades att trycka på tangenten varje gång de upptäckte ett fel i den auditiva inputen (mer om tillvägagångssättet i avsnitt 5.4 samt 5.5). Kvantitativ forskning innebär konkreta frågeställningar där man letar efter signifikanta skillnader. I detta fördjupningsarbete kan man med fördel använda sig av deltagarnas subjektiva beskrivningar eller undersöka och beskriva olika sammanhang genom att koppla dem till teori (Denscombe, 2018). Den

föreliggande studien räknas som en mindre studie och därför kan det vara lämpligt att komplettera den kvantitativa undersökningen med ett frågeformulär (Denscombe, 2018). Med hjälp av ett frågeformulär kan man utveckla och beskriva resultatet av den kvantitativa undersökningen. Ett exempel på detta är att be deltagarna om att gradera sina språkkunskaper eller att be dem att ge information om deras förstaspråk har genus eller inte. Själva enkätundersökningen består av frågor där deltagarna får välja mellan olika alternativ, eller gradera sina språkkunskaper i exempelvis sitt andraspråk. Deltagarna behöver inte beskriva något utan svarar på slutna frågor.

5.2 Urval och avgränsningar

Med tanke på studiens syfte och metodval behövde jag hitta deltagare som kunde representera båda grupperna, det vill säga de som har svenska som förstaspråk och de som har svenska som andraspråk. Avgränsningen var att alla deltagare skulle vara vuxna. Det var totalt sex deltagare som kunde delta i denna studie (se avsnitt 5.3) eftersom flera tillfrågade (fem) tyckte att tidsanspråket av studien var för krävande. Av bekvämlighetsskäl (Denscombe, 2018) valde jag att fråga bekanta och vänner. Det begränsade antalet deltagare berodde med andra ord på tidsbrist eftersom datainsamlingen skedde under en kort tidsperiod för att tillåta dataanalys. Få deltagare i en studie skulle kunna ses som en svaghet då det kan påverka studiens generaliserbarhet (Denscombe, 2018). Just för att den kvantitativa undersökningen är småskalig kunde ett kompletterande frågeformulär om deltagarnas bakgrund trots detta bidra till studiens syfte. Med en kort datainsamlingsperiod och längre period för att sätta upp experiment och analysera data rekryterades totalt sex deltagare varav hälften från vardera grupp (svenska som förstaspråk och svenska som andraspråk. Utöver faktorn “förstaspråk” och “andraspråk” var ambitionen att hitta deltagare med olika kön och ålder (Stukat, 2011). Det underlättade också själva tillvägagångssättet.

5.3 Deltagare

Samtliga deltagare var vuxna (tabell 1) och de flesta var kvinnor. Åldersspannet var stort (18–75 år) där medelåldern var högre för gruppen med svenska som förstaspråk. Två av männen hade svenska som förstaspråk. De tre deltagarna som hade svenska som förstaspråk hade exponerats för det svenska språket redan vid födseln. Inlärningsåldern för de som hade svenska som andraspråk var olika, även i jämförelse med deras faktiska ålder.

Tabell 1. *Deltagarnas kön, ålder och inlärningsålder*

Grupp	Kön	Ålder	Inlärningsålder
Sve	K	72	
	M	75	
	M	43	
SvA	K	45	33
	K	18	5
	K	27	21

Notera. Sve, Svenska som förstaspråk; SvA, Svenska som andraspråk; K, kvinna; M, man

5.4 Insamlingsmetod

Föreliggande studie är en del av ett gemensamt projekt med fokus på att lägga märke till avvikelser i det svenska språket. Samtliga deltagare fick skriftlig information (Bilaga A) innan de skrev under samtyckesblanketten (Bilaga B).

För att försäkra att deltagarna inte skulle påverkas av forskaren (Denscombe, 2018) samlades svar in skriftligt i ett digitalt frågeformulär. Formuläret (Bilaga C) utvecklades av Sofia Sandberg och Orsi Mild och var baserat på Google Formulärverktyg. Frågorna var slutna och de kunde besvaras genom att välja en gradering av jämna antal. Deltagarnas svar gav bakgrundsinformation som kunde vara till hjälp vid analysarbetet. Utöver ålder och kön fanns det frågor gällande deltagarnas språkfärdigheter i första- och andraspråket, inlärningsåldern av svenska språket (vilket i kombination med åldern också gav informationen om exponeringslängden) samt information om deltagarnas förstaspråk markerar genuskillnader.

Den experimentella metoden innebar att deltagarna fick titta på fem korta (ca 6 min vardera) claymation filmer med Pingu. Dessa filmer innehöll auditivt stimuli med olika typer av språkliga avvikelser, så som förlängda pauser inom meningar, lexikala avvikelser och grammatiska avvikelser i form av genuskongruens, där *en* hade bytts ut mot *ett* och *sin* bytts ut mot *sitt* och vice versa. Deltagarna informerades om att trycka på mellanrumstangenten så snabbt de noterade en språklig avvikelse oavsett vilken typ av avvikelse de la märke till.

5.5 Genomförande

Deltagarna fick information i informationsbrevet (Bilaga A) och de fick också ställa frågor kring studien. Informationsbrevet följde Etikprövningsmyndighetens mall. Efter att deltagarna fyllde i samtyckesblanketten (Bilaga B) började sessionen med att de besvarade Frågeformuläret (Bilaga C). Deltagarna pseudonymiserades och en kodnyckel upprättades. Kodnyckeln förvarades i en låda, separat från alla andra blanketter. På detta viset kunde jag försäkra att deltagarna kunde få tillgång till sin data och skulle kunna dra tillbaka sitt samtycke enligt GDPR. Alla samtyckesblanketter sparades så att ingen obehörig kan komma åt dem (Vetenskapsrådet, 2017). När deltagarna kände sig redo, fick de trycka på tangenten, med det startade de den aktuella filmen. De såg alla filmerna direkt efter varandra men med möjlighet för paus mellan varje film. De fick sitta bekvämt och de fick också ställa frågor mellan filmerna.

Deras knapptryck med reaktionstid sparades i en Excel-fil på min dator. Samtliga undersökningar utfördes på min arbetsdator och jag har fått godkännande av min chef att få göra det. Efter undersökningen fanns det tid igen för att ställa frågor kring studien och de olika avvikelserna som deltagarna lagt märke till. Hela undersökningen tog knappt en timme per deltagare.

5.6 Bearbetning av material och analysmetod

Eftersom den här uppsatsen fokuserar på avvikelser i genus, letade jag efter data som kunde visa om deltagarna hade lagt märke till de presenterade genuskongruensavvikelserna och när knapptrycken hade skett. För att knapptrycket skulle inkluderas som en träff skulle deltagarna ha tryckt tangenten inom 2000 millisekunder från det att avvikelsen hade presenterats. När deltagarna tryckte på tangenten för sent eller inte alls, räknades detta som en miss och det eventuella trycket inkluderades inte i analysen av data. Alla avvikelser deltagarna la märke till räknades och dessa sammanställdes i en tabell för att senare med hjälp av olika diagram visualisera reaktionstiden och uppmärksammandet av genuskongruensavvikelser. De här diagrammen blev också ett underlag för analysarbetet. Data har analyserats med deskriptiv statistik och genom att leta efter mönster i uppmärksammandet av grammatiska avvikelser.

Angående formuläret så sammanställdes deltagarnas svar automatiskt med Googles Formulärverktyg. Deskriptiv statistik så som medelvärde, standardavvikelse och

standardfel kalkylerades även här för att kunna jämföra gruppernas resultat. (Eftersom det är en småskalig studie med få deltagare använder jag standardfel istället för standardavvikelse, vilket är brukligt med stora grupper.) Sedan jämfördes resultat statistiskt med t -test för att utröna om det även i dessa små grupper fanns någon skillnad på hur väl de la märke till genuskongruensavvikelser. Med hjälp av Pearsons korrelationskoefficient kunde det beskrivas hur de olika variablerna relaterades till varandra, i det här fallet andel uppmärksammade avvikelser i relation till exponering och till AoA.

5.7 Forskningsetiska aspekter

Det finns fyra grundläggande forskningsetiska aspekter som man behöver tänka på i samband med undersökningar, och dessa är samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Denscombe, 2018). Alla studiens deltagare fick informationen skriftligt och muntligt och de skrev under samtyckesblanketten, vilket uppfyller samtyckeskravet och informationskravet. Deltagandet var frivilligt och deltagarna fick avbryta medverkandet när som helst utan att ange orsak. Gällande konfidentialitetskravet sparades deltagarnas samtyckesblankett på ett säkert sätt och separat från den pseudonymiserade datan. Deltagarna har fått reda på tillvägagångssättet och säkerhetsåtgärderna genom informationsbrevet. Det gäller även nyttjandekravet som betyder att studien bara görs i forskningsändamål och att resultatet samt analysen inte kommer att användas på något annat sätt än enligt den information som deltagarna fått (Vetenskapsrådet, 2017; Etikprövningsmyndigheten, 2023).

5.8 Reliabilitet och validitet

Studien baserades på en kvantitativ undersökning. Resultaten analyserades av deltagarnas uppmärksammande av avvikelserna, vilket samlades in automatiskt med PsychoPy. Undersökningen bestod också av ett frågeformulär som hade som syfte att vara ett stöd i själva analysarbetet, eftersom det förväntades att det skulle förstärka resultatet av mätningen. Denna kompletterande information om deltagarnas bakgrund förstärkte reliabiliteten eftersom all information tillsammans kunde ge en bra bas till analysarbetet (Pearson korrelationskoefficient).

I samband med validitet är det viktigt att man använder sig av en lämplig metod för det man vill få svar på och i detta fall är studiens syfte att undersöka om det finns skillnader mellan hur första- och andraspråkstalare lägger märke till

genuskongruensavvikelser. Deltagarna informerades inte i förväg om exakt vilka avvikelser de skulle höra och det innebar att de inte hade möjlighet för förberedelser inför undersökningen. Ingen berättade om något är rätt eller fel och deltagarna fick heller ingen återkoppling kring om de gjort korrekta eller inkorrekta val. Det fanns totalt 250 avvikelser av olika typer i den auditiva stimuli som presenterades. Det innebar att deltagarna efter ett tag kunde känna sig bekväma med hur data samlades in. En stor del av avvikelserna fungerade som fillers, det vill säga typer av avvikelser som inte är relevanta just i den föreliggande studien. Deltagarna kunde därmed inte förbereda sig. En hög validitet gör också att man i högre grad kan generalisera resultaten (Denscombe, 2018).

6. Analys och resultat

Generellt visade studien att deltagarna som har svenska som förstaspråk uppmärksammade avvikelser i genuskongruens i större utsträckning än de som har svenska som andraspråk, som förväntat från hypotes 2. I gruppen med svenska som andraspråk antydde resultaten att ålder vid inläring (AoA) hade en effekt. För detaljerade resultat och analys se nedan.

6.1 Resultat från frågeformulär

Samtliga deltagare med svenska som förstaspråk graderade sina språkkunskaper i svenska som "utan hinder" som var det högsta på skalan. De angav också att de använder det svenska språket dagligen i en mycket hög utsträckning. Alla tre är vuxna och eftersom alla angav att de hade använt svenska sedan födseln är längden för exponering identisk med åldern. Deltagarna med svenska som andraspråk började lära sig svenska i olika åldrar (Tabell 2). Inget av deras förstaspråk använder sig av genus. I jämförelse med gruppen med svenska som förstaspråk missade de flera grammatiska avvikelser i Pingu-filmerna (Tabell 2 och 3). Deltagarnas faktiska ålder, ålder vid inlärningsstart (AoA) och därmed exponeringstiden ser olika ut. Det framgår att den yngsta deltagaren uppmärksammade den högsta andelen grammatiska avvikelser i jämförelse med de andra två deltagarna i SvA gruppen.

Tabell 2. Andel uppmärksammade kongruensavvikelser i SvA-gruppen

Grupp	Ålder	AoA	Exponering	Andel uppmärksammade kongruensfel
SvA	45	33	12	60 %
	18	5	13	90 %
	27	21	6	30 %

Notera. SvA, Svenska som andraspråk. AoA, age of acquisition.

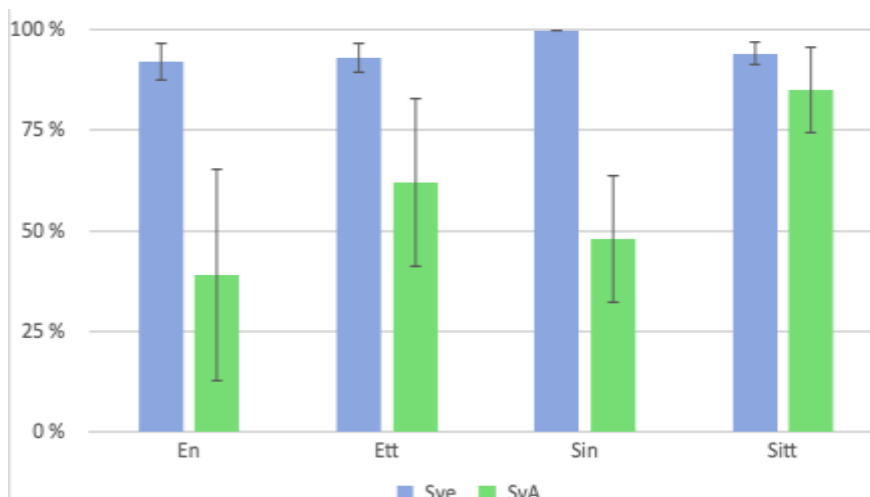
Tabell 3. Andel uppmärksammade kongruensavvikelser i Sve-gruppen

Grupp	Ålder	Andel uppmärksammade kongruensfel
Sve	72	92 %
	75	98 %
	43	94 %

Notera. Sve, Svenska som förstaspråk

6.2 Resultat och analys av kongruensavvikelser

Studiens första frågeställning handlade om avvikelser i det grammatiska genuset *en/ett* skulle upptäckas oftare än avvikelser i *sin/sitt*. Till skillnad mot den första hypotesen var det högsta resultatet för andelen uppmärksammandet av “sin” i Sve-gruppen (figur 1). Samtliga deltagare hittade samtliga kongruensavvikelser gällande “sin” (figur 1). Standardfelen i gruppen där deltagarna har svenska som förstaspråk är marginell och är mellan 0–5 %, vilket betyder att alla deltagarna hade ungefär samma resultat. Från figuren framkommer att de hittade nästan alla kongruensavvikelser, men att de uppmärksammade avvikelser kring de reflexiva possessiva pronomenen i något större utsträckning. De var allra bäst på att lägga märke till kongruensavvikelser med *sin*, och det fanns ingen skillnad på hur de som grupp la märke till kongruens med de andra tre.

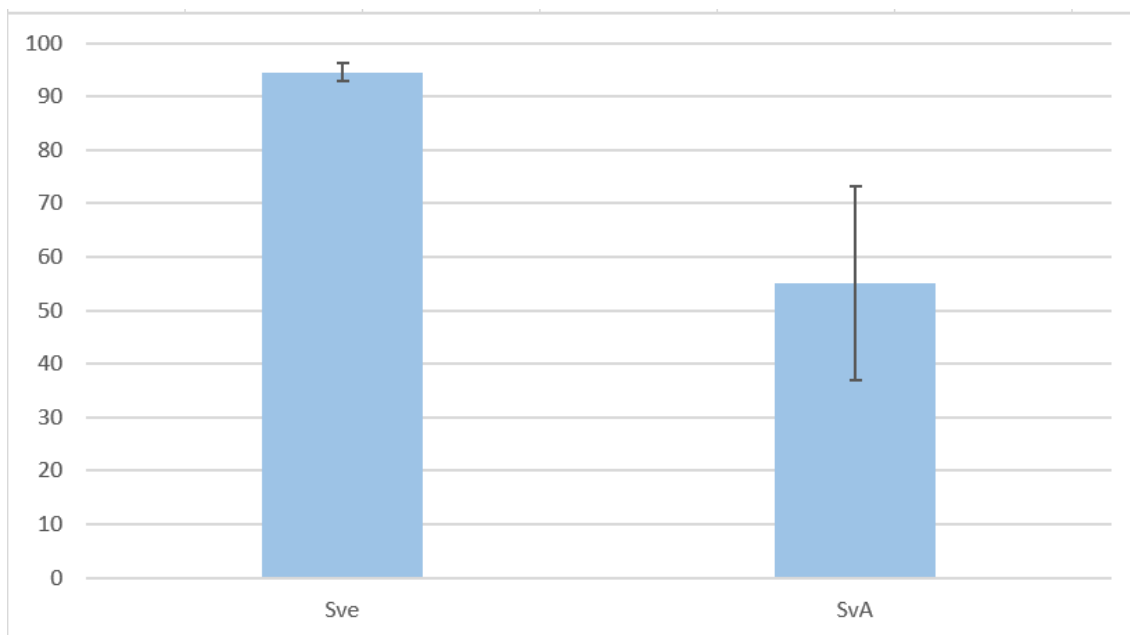
Figur 1. Relationen mellan andel avvikelser i kongruens. På y-axeln anges andel avvikelser i kongruens som uppmärksammades i procent. På x-axeln anges vilken avvikelse (en/ett/sin/sitt). Blåa staplar indikerar medelvärdet för deltagargruppen med svenska som förstaspråk medan gröna staplar indikerar detsamma för gruppen med svenska som andraspråk. Felstaplarna markerar standardfel det vill säga variansen inom gruppen.

Med hjälp av deskriptiv statistik framgår tydligt att det finns större varians i SvA-gruppen än i Sve-gruppen och att SvA-gruppen överlag la märke till färre kongruensfel än vad deltagare i Sve-gruppen gjorde. I sammanställningen (Figur 1) framgår det tydligt att detta dock inte var fallet för kongruensfel med *sitt* där grupperna var lika duktiga. Deltagarna i SvA gruppen hade överlag svårare att lägga märke till avvikelser med de frekventa *en* och *sin* och var bättre på de mindre frekventa och då speciellt *sitt* som uppkommer med lägst frekvens i svenska. Sve-gruppen var bäst på *sin* medan de var lika bra på *en*, *ett* och *sitt*. I SvA-gruppen var variansen högre, det vill säga det fanns större skillnader mellan den som la märke till minst och mest av kongruensavvikelse. Dessutom visade SvA-gruppen ett något annorlunda mönster än Sve-gruppen. Medan Sve-gruppen var allra bäst på att lägga märke till kongruensavvikelse med *sin*, var SvA-gruppen allra bäst på att lägga märke till avvikelser med *sitt*.

Den andra frågeställningen berörde om det finns någon skillnad mellan de som har svenska som förstaspråk och de som har svenska som andraspråk. Anledningen till en eventuell skillnad skulle kunna vara att de som har svenska som förstaspråk har exponerats för svenska under en längre tid. De som har svenska som förstaspråk hittade kongruensavvikelse i högre utsträckning än de med svenska som andraspråk (Figur

2).

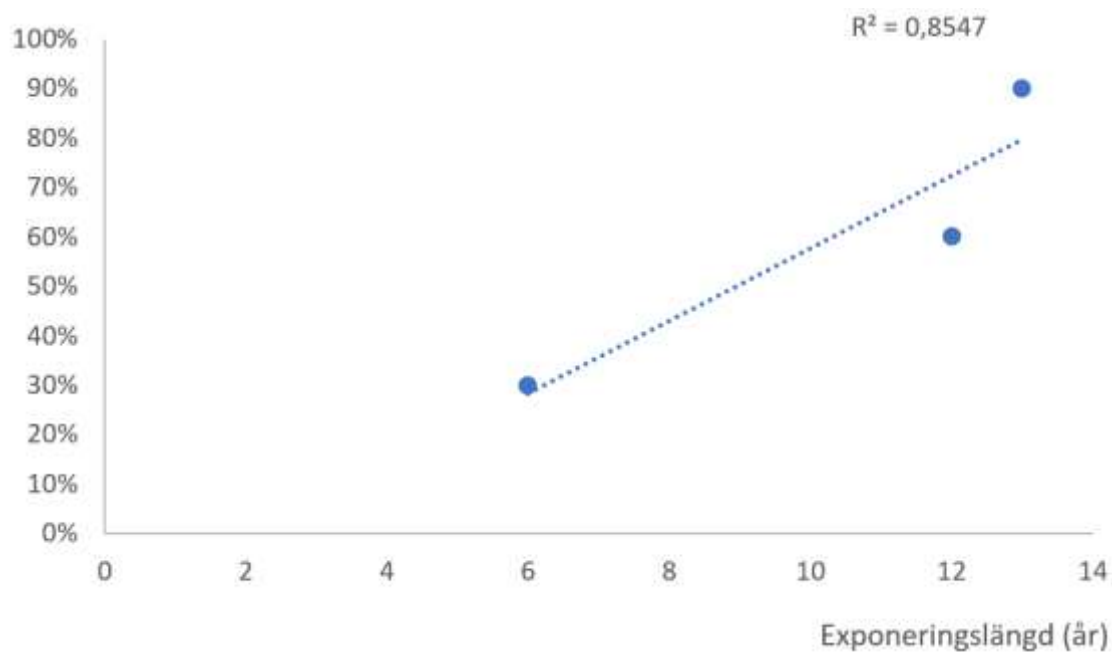
Figur 2. Relationen mellan andel hittade avvikelser i Sve- och i SvA-gruppen. I denna figur visas resultaten i andel avvikelser som lades märke till över alla fyra kongruenstyper (*en, ett, sin* och *sitt*). Sve gruppen visar på ett högt medelvärde och lite varians mellan deltagarnas resultat i SvA gruppen har ett lägre medelvärde med en större varians mellan deltagarna.

Med hjälp av formuläret samlades relevant bakgrundsinformation om deltagarnas språkkunskaper in. I andraspråkstalargruppen fanns inte mycket spridning på resultatet då de angav att de använde svenska dagligen och nivån på språkkunskaperna beskrev de som bra eller mycket bra. En deltagare valde “utan hinder” (högsta nivån på skalan) vad det gäller språkkunskaperna i svenska. De andra deltagarna angav lite lägre nivå men ingen av de valde de lägsta nivåerna, vilka var “mycket svaga” eller “svaga”.

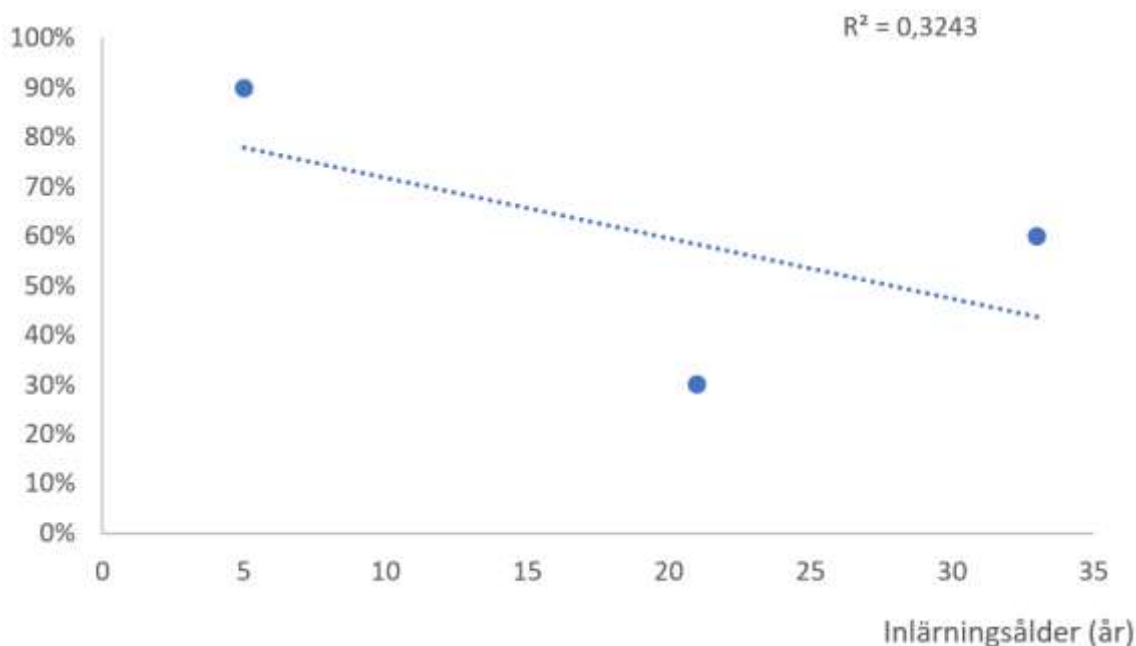
Studiens tredje frågeställning handlade om eventuella skillnader i gruppen där deltagarna hade svenska som andraspråk. Den yngsta deltagaren hittade 90 % av samtliga kongruensavvikelser. Enkätsvaren visade att deltagaren hade exponerats för svenska sedan 5 årsåldern. Näst flest avvikelser hittades av den deltagare som har exponerats nästan lika länge som den yngsta. Den här deltagaren är äldst i gruppen och rangerade sina kunskaper högst av alla. Lägst antal avvikelser hittades av den deltagare som exponerats för svenska i 5 år. Det är stor skillnad inom den här gruppen i att uppmärksamma avvikelser och anledningen kan hänga ihop med exponeringen samt

eventuellt andra faktorer, som till exempel inlärares motivation . I Figur 3 och i Figur 4 visas relationen mellan deltagarnas exponeringslängd och inlärningsålder (AoA).

Figur 3. Relationen mellan SvA-deltagarnas inlärningsålder och andel avvikelser
Kommentar. Linjen visar korrelationen mellan två olika variabler: exponeringslängden samt andel avvikelser.

Figur 4. Relationen mellan SvA-deltagarnas inlärningsålder och andel avvikelser

Kommentar. Linjen visar korrelationen mellan två olika variabler: AoA samt andel avvikelser.

Korrelationen visar att ju tidigare man lär sig ett andraspråk, desto bättre hittar man avvikelserna i genus. R beskriver relationen mellan två faktorer: inlärningsåldern och andel avvikelser samt AoA och andel avvikelser. R² används för att beskriva hur mycket av förändringen i den ena variabeln som kan förklaras med förändringen i den andra. Exponeringslängden förklarar 85 % av förändringarna i avvikelserna medan AoA endast förklarar 33 %.

7. Diskussion

Studiens syfte var att undersöka hur förstaspråkstalare och andraspråkstalare uppmärksammar avvikelser i genuskongruens. Anledningen till undersökningen var att förstå språkinläringen hos vuxna med hjälp av en kvantitativ undersökning och med hjälp av olika faktorer som kan vara relevanta i samband med språkinläring. Den kvantitativa undersökningen har analyserats på ett djupare plan för att kunna hitta samband mellan resultat och teori. Det språkliga experimentet bestod av att deltagarna i studien fick trycka på mellanrumstangenten varje gång de uppmärksammade någon

avvikelse i talad svenska i manipulerade Pingu-filmer. Med hjälp av programmet PsychoPy registrerades deltagarnas knapptryck som sedan sammanställdes i en Excel-fil för vidare analys.

I de kommande avsnitten diskuteras metodvalet och resultatet. Därefter kommer några tankar som slutsats. Det efterföljs av några förslag på vidare forskning.

7.1. Metoddiskussion

Data samlades in med en experimentell metod och ett frågeformulär. Den praktiska nackdelen med undersökningen var att jag och deltagarna behövde vistas på samma plats. Det krävdes en del planering inför dessa möten. Fördelen var att all data sparades direkt på min dator och att jag kunde besvara deltagarnas frågor om proceduren. Det fanns några utmaningar i samband Pingu-filmernas ljud. En möjlig anledning kan ha varit problem med datorns inbyggda ljudkort. Problemet löstes och allt var klart innan deltagarna rekryterades. Det andra problemet uppstod i samband med Googles delningsfunktion eftersom vissa av deltagarna inte fick formuläret trots upprepade försök. I de här fallen fick de fylla i formuläret i originalet som fanns med på min dator. Det påverkade troligtvis inte studiens resultat. Deltagarna hade möjlighet att ställa frågor både före, efter och under tiden de gjorde själva undersökningen. En väl genomtänkt skattningsskala med jämnt antal möjligheter ökade också studiens validitet eftersom man inte kan välja ett alternativ i mitten utan man behöver bestämma sig för en sida.

Det mest utmanande med studien var att rekrytera deltagare. Ett bekvämlighetsurval användes men det resulterade i endast sex deltagare varav tre i varje grupp. Personerna som tackade nej till undersökningen angav orsaken tidsbrist. Deltagarna tyckte också att en undersökning på en timme tog lång tid och vissa tyckte att det var ansträngande att behålla fokus. Kanske hade man kunnat förkorta tiden och undersökningen genom att visa färre antal filmer för deltagarna. Givetvis var det svårt att generalisera genom en studie som bygger på enstaka undersökningar men målet var inte att hitta slutgiltiga och absoluta svar utan att få förståelse för hur testgruppen upptäcker avvikelser i talad svenska.

7.2 Resultatdiskussion

Den föreliggande studien hade som syfte att undersöka hur bra man lägger märke till genusavvikelser i talad svenska och om det finns skillnader mellan de som har svenska som förstaspråk och svenska som andraspråk.

Hypotesen om att det grammatiska genuset *en/ett* kommer att upptäckas oftare än avvikelser i *sin/sitt* höll inte eftersom andraspråkstalare var starka på att lägga märke till avvikelser i *sitt*. Detta skulle man kunna förklara med att neutrum inte används lika frekvent som utrum vilket i sin tur skulle kunna innebära att man reagerar mer på eventuella avvikelser. De possessiva pronomina har mer information än obestämda artiklar, *sin* och *sitt* visar att det handlar om singular, att någon äger något och vilket genus det handlar om. Mer informativa men mindre frekventa gör att man kanske fokuserar mer på dem och därför kan det vara så att man lägger oftare märke till när det blir fel. Att Sve-gruppen fick bäst resultat på att lägga märke till *sin* och SvA-gruppen på *sitt* skulle kunna vara en slump eller skulle alltså kunna förklaras med frekvens (Philipsson, 2004). För att få reda på varför SvA-gruppen var bra på att upptäcka avvikelser gällande *sitt* skulle man behöva undersöka det generella förhållandet mellan frekvensen av *sin/sitt* samt *en/ett*.

Om man tittar på skillnaderna mellan Sve- och SvA-gruppen kan man se att de som har svenska som andraspråk hade generellt svårare att upptäcka genusavvikelserna i Pingu-filmerna. Deltagarna i Sve-gruppen upptäckte över 90 %, närmare 100 % medan deltagarna i SvA-gruppen upptäckte mellan 30–90 % av samtliga genusavvikelser. Att personer med svenska som andraspråk kan lägga märke till avvikelser i hög grad kan hänga ihop med exponeringslängden. Det skulle också kunna vara ett bevis för att exponering har större betydelse än själva åldern men det kan även andra faktorer spela in, såsom motivation (Hyltenstam & Abrahamsson, 2003).

Att det inom SvA-gruppen fanns signifikanta skillnader i att upptäcka avvikelser kan också förklaras med exponeringslängden och med AoA. Deltagaren som lärde sig svenska som andraspråk i tidig ålder upptäckte flest antal avvikelser i genus. Tidig inlärningsålder är en viktig faktor eftersom man i tidig ålder har lättare att lära sig grammatiska kunskaper (Birdsong, 2018; Svedner, 2011). Barns hjärna är mer plastisk, vilket gör att språkinläringen sker på ett annat sätt än hos vuxna (Birdsong, 2018). Med hjälp av deskriptiv statistik kunde man se att exponeringslängden hade mer betydelse än själva AoA.

Trots att man kunde komma fram till detta resultat blir det svårt med generaliseringen med tanke på studiens omfång. Det hade varit intressant att hitta fler deltagare som började lära sig svenska vid samma ålder eller göra en undersökning med fler deltagare som har exponerats för svenska lika många år fast med olika start för inläringen. Men eftersom SvA-deltagaren som började lära sig svenska som barn hade så bra resultat kan man påstå att inlärningsåldern kan vara en viktig faktor i språkinläringen. Med hjälp av frågeformuläret kunde man också få reda på att deltagarna i SvA-gruppen inte har genus i sina förstaspråk och med tanke på det lägre resultatet av att upptäcka avvikelser kan man nog påstå att det kan ha en viss betydelse. Med hjälp av andra studier kan man fördjupa sig i temat. Hägertorp och Sunesson Hanssons (2022) studie som handlar om vad som kan påverka inläringen av svenskans genuskongruens är ett exempel på en liknande studie som gör att man får en bredare förståelse.

7.3 Slutsatser

Studiens resultat visade att de som har svenska som förstaspråk (och därmed har exponerats för språket under längre tid) uppmärksammade avvikelser i grammatiskt genus i större utsträckning än de som har svenska som andraspråk. Det fanns signifikanta skillnader i gruppen där deltagarna har svenska som andraspråk. Skillnaden kunde förklaras med hjälp av faktorerna exponering, inlärningsålder, motivation och talang, där exponeringsåren hade en betydande roll. Man kunde också se att avvikelserna kring det reflexiva possessiva pronomenet *sitt* uppmärksammades fler gånger i båda grupperna.

7.4 Vidare forskning

Med tanke på studiens resultat och slutsatserna vore det intressant att göra en liknande studie fast med betydligt fler deltagare. Då skulle man också kunna undersöka standardavvikelsen och eventuellt om det finns ännu fler faktorer som kunde spela in just i samband med inläringen av ett nytt språk. Man skulle också kunna undersöka fenomenet positiv transfer, genom att hitta deltagare som har förstaspråk där man har genus samt inte har med tanke på att den här småskaliga studien hade deltagare i andraspråksgruppen med ett förstaspråk där man inte har något genus. Det kanske skulle kunna visa vidare skillnader och vara ett bevis på andraspråkslärares grammatiska känslighet för det svenska språket.

Referenser

- Abrahamsson, N. (2009). *Andraspråksinlärning* (1. uppl). Lund: Studentlitteratur.
- Abrahamsson, T. och Bergman, P. (red.) (2005). *Tankarna springer före... Att bedöma ett andraspråk i utveckling*. Stockholm: HLS Förlag.
- Andersson, L.-G. (2011). *Språktypologi och språksläktskap*. Stockholm: Liber.
- Birdsong, D. (2018). *Plasticity, Variability and Age in Second Language Acquisition and Bilingualism*. *Sec. Language Science*. Hämtad den 16 februari 2023 från <<<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.00081/full>>>
- Broady, D. (1998). *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*. Uppsala universitet. Hämtad den 2 juni från <<<https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:328806/FULLTEXT01.pdf>>>
- Carlsson, M. (2013). Sfi och sfi-läromedel i tid och rum – föreställningar, politik och tidsanda. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 817–847.
- De Cat, C. (2020). Predicting language proficiency in bilingual children. *Studies in second language acquisition*. Hämtad den 6 maj 2023 från <<<https://www.cambridge.org/core/journals/studies-in-second-language-acquisition/article/abs/predicting-language-proficiency-in-bilingual-children/40E27364CCAEB48D4F878EE64C377CF2>>>
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (Fjärde upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Ekerot, L. J. (2011). *Ordföljd, tempus, bestämdhet: föreläsningar om svenska som andraspråk*. Malmö: Gleerups.
- Esser, H. (2008). *Language acquisition and age at immigration: The difficult conditions for bilingualism*. University of Mannheim. Hämtad den 16 februari 2023 från <<https://conference.iza.org/conference_files/AMM_2008/esser_h1665.pdf>>
- Etikprövningsmyndigheten (2023). Vad säger lagen? Uppsala. Hämtad den 19 februari 2023 från <<<https://etikprovningmyndigheten.se/for-forskare/vad-sager-lagen/>>>
- Gass, S. (1979). *Language transfer and universal grammatical relations*. *Language Learning*, 29, 327–344.

- Hammarberg, B. (2013). *Teoretiska ramar för andraspråksforskning*. Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle. Hyltenstam, K. och Lindberg, I. (red). Lund: Studentlitteratur.
- Hyltenstam, K. & Abrahamsson, N. (2003). *Age of onset and ultimate attainment in near-native speakers of Swedish as a second language*. Multilingualism in Global and Local Perspectives (pp.319-340). Stockholm University & City of Stockholm
- Hägertorp, S. & Sunesson Hansson, V. (2022). *En eller ett, det är inte så lätt! En explorativ studie om vad som kan påverka inläringen av svenskans genuskongruens*. Examensarbete, lärarprogrammet. Linnéuniversitetet.
- Kaan, E. (2014). *Predictive sentence processing in L2 and L1 What is different?* Linguistic Approaches to Bilingualism, Volume 4, Issue 2, Jan 2014, p. 257 - 282
Hämtad den 9 februari 2023 från
<<<http://publish.illinois.edu/uiucelplab/files/2016/01/s5.pdf>>>
- Lindberg, I. (2008). *Andraspråksresan*. Stockholm: Folkuniversitetet.
- Morgan-Short, K. & Ullman, M. T. (2012). The neurocognition of second language. In: Mackey A, Gass S, editors. *Handbook of second language acquisition*. pp. 1–18.
- Penfield, W. & Roberts, L. (1959). *Speech and brain mechanisms*. Princeton University Press.
- Navracsics, J. (2007). *A kétnyelvű mentális lexikon és működése*. Hämtad den 18 februari 2023 från << http://real-d.mtak.hu/720/1/dc_802_13_tezisek.pdf>>
- Nitsler, C. (2012). *Hur påverkas interimspråket av drag från modersmålet? - en analys av skriftspråket hos två infromanter med somali och arabiska som modersmål*. Hämtad den 25 maj 2023 från <<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A534863&dswid=-7371>>>
- Philipsson, A. (2004). *Svenskans morfologi och syntax i ett andraspråksperspektiv*. I: Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle. Hyltenstam, K. och Lindberg, I. (red). Lund: Studentlitteratur.
- Pliatsikas, C. & Marinis, T. (2012). *Processing empty categories in a second language: When naturalistic exposure fills the (intermediate) gap*. Cambridge University Press. Hämtad den 2 juni 2023 från <<https://www.cambridge.org/core/journals/bilingualism-language-and-cognition/article/abs/processing-empty-categories-in-a-second-language-when-naturalistic-exposure-fills-the-intermediate-gap/4CF8ACF01FCE54C37415656B2D7645EF>>>
- Plonsky, L., Marsden, E., Crowther, D., Gass, S., & Spinner, P. (2018). *A methodological synthesis of judgment tasks in second language research*. Second Language Research.
- Ringbom, H. (1987). *The role of the first language in foreign language learning*.

Clevedon: Multilingual Matters Ltd

Stroh-Wollin, U. (2006). *Varför är det så svårt att veta hur många genus svenskan har?* Svenskans beskrivning 28, Örebro universitet, Humanistiska institutionen, pp. 329–339.

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svedner, P.-O. (2011). *Svenskämnet & Svenskundervisningen. Delarna och helheten. En didaktisk och metodisk beskrivning och handledning*. Kunskapsföretaget i Uppsala AB.

Tingsell, S. (2007). *Reflexivt och personligt pronomen: anaforisk syftning hos ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.
Hämtad den 16 april 2023 från
<<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/17040/14/gupea_2077_17040_14.pdf>>

Vetenskapsrådet (2017). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Yadav, M.K. (2014). *Role of Mother Tongue in Second Language Learning*. International Journal of Research, 1 (11), pp. 572–582.

Bilagor

Bilaga A Informationsbrevet

Information till forskningspersoner

Vi vill fråga dig om du vill delta i ett forskningsprojekt ”Att lägga märke till avvikelser i det svenska språket”. I det här dokumentet får du information om projektet, de två delstudier som ingår i projektet och om vad det innebär att delta. (Du får behålla denna information.)

Vad är det för projekt och varför vill ni att jag ska delta?

Följande projekt har sin utgångspunkt i forskning om sva-elevs (svenska som andraspråk-elevs) inläring av särskilda grammatiska strukturer. Syftet är att undersöka hur väl inlärare av svenska (delstudie 1) så väl som modersmålstalare av svenska (delstudie 2) lägger märke till grammatiska felaktigheter i talat språk. Detta görs genom att vi registrerar om och när deltagarna lägger märke till specifika felaktigheter i meningar. Resultatet jämförs sedan, i delstudie 1 med deltagarens egna tankar kring språklig korrekthet, för att förstå om detta påverkar vad som läggs märke till eller, i delstudie 2 med ålder vid inläring av språket. Du tillfrågas att delta i projektet eftersom du vid tidpunkten för dess genomförande antingen är registrerad på kursen *Svenska som andraspråk* på Njudungsgymnasiet i Vetlanda eller för att du har svenska som första- eller andraspråk och är kollega eller vän till oss. Din data kan komma att analyseras för en eller båda delstudier inom projektet.

Forskningshuvudman för projektet är Linnéuniversitetet. Med forskningshuvudman menas den organisation som är ansvarig för projektet.

Hur går projektet till?

Om du väljer att delta i detta projekt kommer du att få genomföra två moment som tar mindre än 60 minuter totalt. Du kommer dels få lov att fylla i ett frågeformulär om din språkbakgrund och dina tankar kring språklig korrekthet (5–10 minuter), och dels att på en dator titta på fem Pingu-filmer med tal (ca 40 minuter). Medan du tittar på filmerna och lyssnar på talet kommer du att trycka på en tangent varje gång du upptäcker något fel i det du hör.

Möjliga följder och risker med att delta i projektet

Du garanteras fullständig anonymitet och din identitet är endast känd för den som samlar in just din data (Sofia Sandberg eller Orsi Mild). Allt material anonymiseras och således är den eventuella skada du riskerar mycket liten. Undersökningen handlar inte på något vis om att bedöma någon deltagares språkliga förmåga, utan endast undersöka gruppens resultat i relation till befintlig forskning om andraspråksinläring och attityder till språklig korrekthet. Om du skulle ångra dig kan du när som helst återkalla ditt samtycke utan vidare förklaringar och det kommer inte påverka dig på något vis. Vid ett eventuellt tillbakadraget skriftligt medgivande kommer samtliga uppgifter som du tidigare har bidragit med att tas bort från den aktuella studien. Om du vill dra tillbaka

ditt skriftliga medgivande kan du skicka ett mail till Sofia: ss225ym@student.lnu.se eller Orsi: om222ig@student.lnu.se

Vad händer med mina uppgifter?

Den information som kommer samlas in i projektet är dina svar på ett frågeformulär, samt resultatet från de fem filmerna. Denna data (information) kommer att få en deltagandekod. Informationen kommer att hanteras och förvaras på en datorserver. Informationen kommer därför inte att gå att härleda till dig och sparas så att inte obehöriga kan ta del av dem.

Ansvarig för dina personuppgifter är Linnéuniversitetet. Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i projektet, och vid behov få eventuella fel rättade. Därför upprättas en kodnyckel som förvaras separat från data och samtycke på lösenordsskyddad dator. Du kan begära att uppgifter om dig raderas samt att behandlingen av dina personuppgifter begränsas. Rätten till radering och till begränsning av behandling av personuppgifter gäller dock inte när uppgifterna är nödvändiga för den aktuella forskningen. Det innebär att efter att data har behandlats och publicerats förstörs kodnyckeln.

Hur får jag information om resultatet av projektet?

Som deltagare kan du ta del av resultatet av projektet och de två delstudierna genom att begära en kopia av de publicerade resultaten (se kontaktinformation nedan). Uppsatser eller eventuella resultat kommer inte skickas till dig per automatik utan du behöver själva begära att få ta del av dessa. Du kommer med andra ord inte behöva ta del av uppsatser eller resultaten av undersökningen om du inte själv uttryckligen vill det.

Försäkring och ersättning

Ingen ersättning utgår för ditt deltagande. Om projektet genomförs på din skola gäller redan befintliga försäkringar i annat fall gäller din vanliga försäkring.

Deltagandet är frivilligt

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta deltagandet. Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför, och det kommer inte heller att påverka dina betyg, din skolgång eller relationen mellan dig och deltagande forskande.

Om du vill avbryta ditt deltagande ska du kontakta någon av de ansvariga för studien (se nedan).

Ansvariga för projektet och delstudierna

Sofia Sandberg, ss225ym@student.lnu.se (delstudie 1),

Orsi Mild, om222ig@student.lnu.se (delstudie 2) och universitetslektor i svenska som andraspråk och handledare Annika Andersson, annika.andersson@lnu.se

Bilaga B Samtyckesblanketten

Samtycke till att delta i projektet

Jag har fått muntlig och/eller skriftlig information om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen. Jag samtycker till att delta i projektet "Att lägga märke till avvikelser i det svenska språket" där min data kan komma att ingå i en eller båda av delstudierna 1 och 2 nedan.

- Delstudie 1: Attityder till språklig korrekthet och grammatisk medvetenhet hos inlärare av svenska som andraspråk
- Delstudie 2: Att upptäcka grammatiska avvikelser i genus

Plats och datum	Underskrift
	Namnförtydligande

Bilaga C Frågeformuläret

Enkätfrågor till projektet "Att lägga märke till språkliga avvikelser"

Vänligen besvara följande frågorna innan du gör undersökningen. Om du blir osäker då får du gärna ställa frågor. Stort tack!

Var vänlig och ange din deltagarkod. *

Kort svarstext

Hur gammal är du? (Endast siffror) *

Kort svarstext

Vilket kön har du? Med kön menar vi könsidentitet, alltså det kön du själv känner dig som. *

- Kvinna
- Man
- Annat
- Vill inte ange

Ange ålder när du började lära dig svenska. (Endast siffror.)

Kort svarstext

Kort svar

Obligatorisk

